

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNISTVO : ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA : GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
K 30, POJEDINI BROJ K 4.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Balfourovo pismo dru. Weizmannu

4, Carlton Gardens, Pall Mall
7. marta 1922.

Vrlo poštovani dr. Weizmanne!

Neobično žalim, da mi je uslijed nepredvidjene i neodgodive raspoložbe mogega vremena nemoguće, da učestvujem u skupštini, koju je engleska cionistička federacija namjeravala da priredi dne 13. marta, a u kojoj bih bio toliko rado govorio.

Ali ja sam sretan, što mogu reći, da je to sa stajališta cionističke stvari posve nebitno. Ništa, što bi se moglo da kaže u Queens Hallu i ništa, što bi auditorij, kojemu bi imao čast da govorim, mogao učiniti, ne bi moglo da uveća snagu i vrijednost Churchilove nedavne izjave. Ni vi a ni ja nijesmo nikad sunnjali, da je deklaracija od 2. novembra 1917. još uvijek izraz politike ove zemlje. Ali u međuvremenu nijesu manjkali pokušaji, da se u nju ili nešto interpretiraju, česa nije nikada sadržala, ili da joj se oduzme legitimni smisao. Jasna i državnička izjava državnog sekretara za kolonije učiniti će, kako se nadam, svim takovim pokušajima kraj, i prijatelji cionističkog pokreta smiju, baš kao i ja, ma da ne potcijenjaju poteškoće, koje se imaju da svladaju, gledati s pouzdanjem u budućnost u pogledu uspjeha pokreta.

Vaš odani

Arthur James Balfour v. r.

Borba o istinu

Engleski lord i novinar, koji je mislio, da je iza dvodnevnog boravka u Palestini upoznao suštinu svih političkih, socijalnih i kulturnih problema zemlje, sigurno se nije nadao, da će svojim izvještajem koristiti jevrejskoj stvari. Northcliffov članak bio je naime povodom, da su se javili odlični nejevrejski državnici i priznati vodje jevrejskoga naroda jasnim i odredjenim izjavama, koje temeljito pobijaju krive i zlonamjerne informacije neodgovornih jevrejskih i zavedenih arapskih elemenata. Osobito su važne za nas izjave engleskih državnika. One pokazuju ustrajnost i odlučnost dalekovidne engleske politike, koja se ne može maknuti s odredjenoga cilja pustim spletkama i praznim protestima. Riječi ovih iskusnih i prokušanih političara dobra su poduka za one, koji su u posljednje vrijeme govorili o klonulosti i zastoju u cionističkoj organizaciji.

Arthur James Balfour, kojega se za posljednje krize engleske vlade označi-

valo nasljednikom Lloyd Georgea, upravo je početkom marta pismo dru. Weizmannu, u kojemu naglašuje, da je deklaracija od 2. novembra 1917. još uvijek temelj britske politike u Palestini, te se ograđuje proti pokušajima, da se ovoj deklaraciji podmetne drugi smisao, nego što ga je od iskona imala. Ovo pismo imalo je naročitu tendenciju, da zadade udarac rovarenju arapske delegacije u Londonu i pisanju lorda Northcliffa, jer ga je Balfour napisao na poziv dr. Weizmanna, da se izjasni o tim spletkama.

Od jula prošle godine boravi u Londonu arapska delegacija, koja je zapravo predstavnik «kršćansko-arapskog udruženja», da predobije englesko javno mišljenje za svoje ciljeve. Ova delegacija našla je u lordovima Sydenhamu i Islingtonu, koji su poznati kao borci za plemenitu antisemitsku misao, časne štitnike. Glavni cilj ove delegacije je pobijanje Balfourove deklaracije. Osobito se uzvrpoljilo ovo društvo, kad je objelodanjena osnova ustava za Palestinu. Predali su odmah ministru za kolonije Winstonu Churchillu memorandum, u kojemu protestiraju proti odredbama ove osnove. No posljedak ovoga memoranduma bio je za njih veoma žalostan. Mjesto, da su postigli anuliranje Balfourove deklaracije, za čim su išli, dobili su odgovorom Churchillovim dokument, koji po svojoj važnosti mnogo ne zaostaje za deklaracijom, jer sadrži autentično njezino tumačenje u potpunom skladu s politikom jevrejske narodne domaje u Palestini. Medju ostalim rekao je Churchill, da o budućnosti Palestine može diskutirati samo na temelju Balfourove deklaracije. **O tome da ne može biti govora, da bi vlada Njegova Veličanstva uništila obveze, koje je sklopila s jevrejskim narodom.** U tom odgovoru sadržani su principi imigracione politike britske vlade. To je tim važnije, jer oni dijelovi osnove ustava, koji govore o imigraciji, nijesu bili objelodanjeni. Imalo bi se osnovati imigraciono vijeće (Immigration Board), u kojemu bi bilo zastupano čitavo pučanstvo Palestine. Funkcija ovoga vijeća bila bi savjetovanje High Commissionera u imigracionim pitanjima. Stanovište cionističke organizacije zastupalo bi pred komisarom cionističko predstavništvo u Palestini. Vrhovna odluka u spornim pitanjima pripadala bi britskoj vladi. Premda ne smatramo ovo rješenje najzgodnijim, ipak nam je ono dokazom, da britska vlada vodi računa o jevrejskoj imigraciji u smislu deklaracione politike.

U isto vrijeme, dok su reakcionarni listovi piskarali o reviziji palestinske politike, pisao je generalni guverner Južne

Afrike princ Artur Conaught pismo kongresu južnoafričke cionističke organizacije, u kojemu veli, da svi civilizovani narodi svijeta goje najveću simpatiju za obnovu Palestine kao narodne domaje jevrejskoga naroda. Iz Velikoga rata poznati general Smuts, ministar predsjednik Južne Afrike, pozdravio je kongres također toplom porukom. Ovo su sve glasovi vodećih ličnosti današnje britske politike, koji svijesni svoje odgovornosti naglašuju potrebu i volju za osnutak jevrejske domaje.

Lord Northcliffe voli govoriti o džepovima engleskih porezovnika, pa će nas zanimati mišljenje Ramsaya Macdonalda, jednoga od vodja Labour-Party u engleskom parlamentu, dakle poslanika radništva i srednjega staleša. Macdonald uputio se u Palestinu, da upozna tamošnje prilike. Premda je boravio preko tri tjedna u zemlji, rekao je uredniku «Haareca», da je prekratko vrijeme, e bi mogao imati mjerodavno mišljenje. Time je htio pokazati, koliko može da bude ispravno mišljenje lorda Northcliffa, koji je boravio u Palestini 48 sati. Jevrejsko radništvo priredilo je Macdonaldu prigodom odlaska iz Palestine oprosnu večer, na kojoj se Macdonald oprostio od jevrejskih radnika značajnim govorom, punim oduševljenja za obnovu Palestine i za jevrejskoga radnika napose. High Commissioneru rekao je, da su jevrejski radnici nepobjedivi, jer se njihovo djelo, njihova ljubav i volja ne može slomiti. Moramo se ovdje sjetiti lorda Northcliffa, koji govori o halucu kao bahatnom deranu. Glede arapskog pitanja rekao je, da vidi sve mogućnosti za sporazum između Jevreja i Arapa. «Haarec» pripominje bilježeći izjave Macdonaldove, da su uspostavile ravnotežje, koje je bilo poremećeno Northcliffovim člankom.

Tek sada nam je poznat sadržaj govora, koje su govorili britski ministar sir Alfred Mond i dr. Weizmann na univerzi u Oxfordu koncem februara. Sir Mond obožio se na Northcliffa oštrom ironijom. Rekao je medju ostalim doslovce: . . . »Ovo je prava situacija, pa ako netko misli, da će se britska vlada ili britski narod na temelju pukih udaraca u bubanj ili telegrama o informacijama prigodom hitnoga posjeta kod serenissimusa (lord Northcliffa. Op. ur.), koji je dao svoje telegrafске upute o tome, što imade Engleska učiniti u roku od 5 časova. — skrenuti, taj nema pojma o zbilji.« Govori Mond i Weizmanna puni su zdravoga optimizma, svijesnoga zapreka, koje treba svladati. Kada čitamo govore ovih ljudi ne možemo da nasmognemo razumijevanja za sljedbenike Silvaina Levya, Josepha Reinacha i Ballina, za de Haana

i njegove drugove, koje su tražili »zaštiti pred cijonistima«.

Možemo samo da hvalimo plemenu tomu lordu Northcliffu, da je probudio latentne energije cijonizma. I nama je stalo do toga, da se sva sporna pitanja pročiste, ali ne na temelju spleta i lažne nego na temelju nepristranih i tačnih podataka. Bit ćemo dosljedni tradiciji jevrejskog duha, čije su se najveće emanacije očitovale u historiji čovječanstva u borbi za — istinu.

Dr. N. T.

Zadaća jevrejskog radnika

Govor socijalističkog vodje Ramsay Macdonalda.

Dne 25. februara otputovali su iz Palestine Macdonald i Morgan, obijerica članovi engleskog parlamenta, koji su u svrhu proučavanja položaja u zemlji boravili više tjedana. Ovim povodom priredila je organizacija jevrejskog radništva oprosno veče. Tom zgodom održao je Macdonald značajan govor, u kojem je rekao:

»Vidio sam jevrejske radnike za plugom, vidio sam ih gdje grade željeznice i ceste. Kao da se vratilo doba Nehemije, ali ovoga puta ne ide se za uspostavljanje razrušenih zidova, nego za slobodom jednoga naroda, a ne samo to. Ako vam vaše djelo uspije, donijet ćete svijetlo svemu svijetu i kao što se je nekoć išlo u Palestinu radi duševne inspiracije, tako će k vama dolaziti da steknu ekonomsko i političko prosvjetljenje. Nijesam siguran, da li vi sami vidite velike mogućnosti, koje pred vama leže. Vi ste na putu, da riješite probleme, kojima se bavi sav svijet. Za vaš rad ostavlja se danas u štampi otvorenim jedva koji kutić, ali doći će dan, kojega će radništvo svega svijeta vama izreći hvalu. Ja i moj prijatelj Morgan ne odnašamo odavle samo uspomene, nego i veliku nadu. Govorilo se ovdje o uspjehu radničke partije u prošlim izborima u Manchesteru. Ne bodri nas toliko uspjeh ovoga izbora i izbora u Londonu, već okolnosti, pod kojima su ove izborne pobjede izvoštene. London imade veliku, blijedu, neskalupljenu masu bez javnoga mnijenja i radnička partija nije ondje nikad mogla da uhvati čvrsti korijen. A kad London i Manchester idu s radničkom partijom, onda u zemlji skoro ništa više ne preostaje. U narednom parlamentu bit će radnička partija moćan faktor. I onda će u velikom internacionalnom pokretu igrati svoju ulogu. Engleski je radnik otočan, čiji je horizont do sad bio ograničen. Jedna jaka britska radnička partija ispunit će ali svoju ulogu u Internacionali. Sadašnjem rascjepu treba da se učini kraj. Mi smo združeni s drugom Internacionalom. Ona me ne zadovoljava, ali sam osjećao, da mi je dužnost, da ostanem u Internacionali i da na njoj radim iznutra. Mi moramo da opet obnovimo Internacionalu. Ništa vam ne će ovdje dati više snage, nego ako pripadate jednoj Internacionali, koja će biti jaka. Mi socijaliste ne smijemo da tratimo naše vrijeme sa teoretskim razmiricama i negativnom kritikom. Mi moramo da riješimo socijalne probleme djelom. To je put, kojim ste udarili.

Bio sam prekratko vrijeme u zemlji, a da bi imao pravo da izrečem kakovo

odlučno mnijenje. Jedino to mogu da kažem: vidio sam između palestinskih radnika muševce i žene, koje mogu da svladaju svaku zapreku, pripadnike jedne rase, koja je kroz stoljeća bila proganjana, a ipak se uzdržala. Vidio sam ljude, koji bi sa svojom energijom mogli u Evropi da postignu sjajnu karijeru, a koji sada ovdje tucaju kamenje. Tad sam rekao Vrhovnom komesaru i svim onim činovnicima, koje sam imao prilike da vidim: ovi su ljudi nepobjedivi, njihova djela, njihova ideja, njihova volja ne može se slomiti.

Ne potcjenjujte arapske poteškoće. Ima moćnih interesnih grupa, koje vide u jevrejskom useljivanju u Palestinu neku poglobao za sebe. Vi ne možete doći u Palestinu, stvoriti jedan novi socijalni red i podjedno ostaviti arapska sela takovma, kakova jesu. I sam Bog ne bi mogao da stvori takovo čudo. Zato se i protive tako moćne interesne grupe protiv jevrejskog useljivanja u Palestinu, jer vi ne možete da vaše djelo ovdje obavite, a da ovo ne bude djelom čovječanstva. Vaša je zadaća, da uzmete arapske radnike pod svoje okrilje. Budete li s vašim duhom i vašim mišicama priveli zemlju k procvatu, onda će arapsko pučanstvo poći s vama. Rad nije jevrejski i nije arapski! Rad je nešto opće čovječansko, što nam je svima zajedničko.

Mi ćemo na jevrejske radnike Palestine misliti na gdje kojim dalekom domu. Mi ćemo u mnogim skupštinama govoriti o vama i uvijek će se naša uspomena svratiti k cesti od Tiberijasa u Damask, koja nas je sa toliko jevrejskih radničkih grupa dovela u vezu. Naše ruke i vaše ruke drže ujedinjeno stijeg internacionalnoga socijalizma. (J. C. B.)

Govor ministra Monda i Weizmanna u Oxfordu

Cijonistički akademici priredili su povodom boravka ministra Monda i Weizmanna u Oxfordu veliki miting, na kojem su govorili Mond i Weizmann. Sir Alfred Mond izjavio je, da je kao engleski državljani i kao Židov smatrao dužnošću, da iza objelodanjenja Balfourove deklaracije podupire svom snagom ovu politiku. Nakon opširnog prikaza, kako je došlo do Balfourove deklaracije veli, da je **Balfourova politika jedan dio mirovnoga ugovora, jedan dio politike a'iranih, te je nepromjenljiva.** Bilo je i drugih naroda, koji su vrlo rado bili pripravnici da preuzmu mandat nad Palestinom pod uvjetom, da će provesti Balfourovu deklaraciju. Ali Weizmann i njegovi drugovi bili su uvjereni, da će engleska vlada i engleski narod održati svoje obećanje i zato su tražili, da se mandat podijeli Engleskoj. Ta nadasve važna činjenica mora da se uvijek ponovno naglašuje. Posve je sigurno, da engleska vlada ne namjerava, da promijeni svoje stajalište i da povuče Balfourovu deklaraciju, ili da se zahvali na mandatu. Ogradjuje se protiv onih, koji kao turiste dolaze na 48 sati u Palestinu i onda misle, da mogu riješiti sve probleme. Kad je pred godinu dana pošao u Palestinu, pitao se, da li će biti moguće nanovo izgraditi zemlju, da li zemlja ima gospodarskih mogućnosti za razvitak i da li je

zemlja vrijedna, da se ponovno napuči ili da li je ideja o obnovi zemlje tek lijep san cijonizma. Vidio sam, da svi provedeni radovi dokazuju, da će pučanstvo te zemlje imati lijepu budućnost. Našao sam ondje škole, pučke i srednje, gimnazije i tehničke škole, bolnice i uređenu sanitarnu službu. Sve to uzdržava se novcima cijonističke organizacije i darovima Židova cijeloga svijeta. Vidio sam ondje vinograde sa zdravim i jakim pučanstvom, mladiće na vatrenim konjima, sve useljenici iz Rusije, našao sam, da na prijašnjim pustim mjestima sad cvatu naranče i da se zemljište privadja kulturi. Oduzmete li Palestini židovsku poljoprivredu, baciti ćete zemlju za sto godina natrag. Svi su ti radovi izvedeni kraj najvećih poteškoća od Židova. Otkad je Engleska preuzela upravu, razvoj zemlje ima brži tempo. Palestina moći će da prehrani tri do četiri milijuna duša. A čim se mi Židovi ponosimo? Da nismo ni kada n'koga podjarmili. Ko je ikad čuo, da su Židovi nekoga podjarmili ili mu oduzeli ono, što je njegovo? Židovi traže da im se dopusti, da sebi sagrađe svojim kreditom narodnu domaju, iz koje su prije 1800 godina protjerani.

Prelazeći arapskome pitanju veli: Židovi i Arapi su blizanci iste semitske obitelji i ne smije da bude između njih konflikta, jer ima dosta mjesta za oba naroda. Tvrdnja, da se zemlja poplavljuje imigrantima, koji su većinom boljševici i koji će podjarmiti druge stanovnike zemlje, je neistinita. Najveći neprijatelj cijonizma je boljševička vlada u Rusiji. Boljševici dolaze u Palestinu kako dodju u sve druge zemlje, a najveća je potvora, da je cijonistička organizacija antibritska. Palestina je zemlja, koja upravo silno treba radnike, jer treba graditi ceste i kuće, urediti fabrike i kultivirati zemlju. O toga će Arapi imati isto toliko koristi kao i Židovi. Židovi postavili su kao temeljno načelo prijateljsku saradnju s arapskim pučanstvom.

Vlada dala je sad palestinskom pučanstvu ustav, koji je vrlo liberalan i mudar, jer omogućuje politiku gradnje velikoga mosta između istoka i zapada, koji će biti od velikoga zamašaja za budući mir svijeta. Vidimo da se trajno produbljuje jaz između istoka i zapada, a sad imademo medij, koji bi mogao da posluži kao veza. Židov pripadnik istočne rase, koji je kroz vijekove u sebe primao zapadnu kulturu, bit će element ujedinjenja velikih civilizacija i kultura istoka i zapada. To je veliko značenje ove politike za cijeli svijet, a nije tek prosto pitanje brojki. Brojke vrlo malo znače u ovom svijetu. Veliki narodi svijeta nijesu bili veliki brojem svoga pučanstva. Židovi imadu veliku misiju, jednako veliku kao što su je imali u prošlosti, naime da približe zapad istoku, a istok zapadu.

Govor dra. Weizmanna. Dr. Weizmann reflektira na napadaje protiv cijonizma, te među ostalim veli: Većina neupućenih ljudi drži, da u Palestini već postoji židovska država i da su svi emigranti boljševici. Palestina je danas pod britskom upravom, a židovska zajednica u Palestini nastoji da pod teškim prilikama izvede obnovu Palestine i da omogućiti stvaranje židovske narodne domaje. Kod emigracije radi se o potrebi emigranata i o karakteru emi-

granata. Bez emigracije nema židovske domaje. Palestina može da prima desetostruki broj useljenika, jer zemlja ima mogućnosti za razvitak. Do danas nismo ni jednoga Arapa potisnuli iz pozicije, koju je imao. Svaki ko poznaje Palestinu vidio je razliku između arapskih sela kraj židovskih kolonija i drugih arapskih sela, iz čega se razabire, da Arapi imadu korist od emigracije. Za nas je najteže pitanje emigracije. Pitamo se uvijek, kakovi su to ljudi, koji dolaze u Palestinu? Hoće li biti sposobni, da izgrade zemlju, jer znamo, da je obnovno djelo teško. Kad bi mogli vidjeti te ljude pri poslu, kao što sam ih ja vidio, koji ih poznajem, jer dolazim iz istoga kraja, tad bi vidjeli, da ti ljudi ništa drugo ne traže no rad. Hoće da služe Bogu obnove, pošto su živjeli u zemljama, u kojima je vladao Bog razaranja. Prema službenim, ne židovskim izvještajima, sposobni su 85% svih za najteži fizički rad. Razumijem, da se te ljude stigmatizira za boljševike. Klesar je klesar, ali klesar s doktorskom diplomom, koji govori 3 i više jezika, nije ipak klesar. Zato ga smatraju boljševikom. A što tjera te ljude baš u Palestinu, kad su mogli početi u Ameriku i Whitechapel? Tjera ih ideal njihov. Tjera ih nešto, što bi se moralo respektovati, a kvitira se etiketom »nepoželjan«. A baš ovi elementi izgradit će zemlju. Eto ovakovim legendama bore se protiv nas. I još nešto. Cijonistički pokret, njegova koncepcija, negov sistem i njegov ideal skroz su protivni boljševizmu, jer je nacionalan. Ako ima židovskih boljševika tad oni nisu toliko Židovi koliko su Rusi.

Prelazeći na Balfourovu deklaraciju veli, da je poniženje za velikog državnika, ako se kaže, da je deklaracija u brzini i ratnoj prihozi izdana. Britski državnici znali su, što rade. Mi imademo zajednicu interesa, no ona nije materijalne naravi. Nijedan Židov ne misli, da će se židovska narodna domaja sagrađiti darovima britske darežljivosti. Nemamo ništa, na što bi se mogli osloniti radi materijala obnove, no na nas same. Mnogo se danas govori o troškovima uzdržavanja vojske u Palestini. No sav trošak ne smije se metnuti na račun cijonizma i moram opet podsjetiti na obećanje. Kršeno obećanje moglo bi da bude skuplje od uzdržavanja vojske u Palestini. K financijskom pitanju htio bih još spomenuti, da se zemlja mora razviti i da teret razvitka na nas pada. Trošimo milijun funti godišnje na kolonizaciju, sanaciju i investiciju, a sve to uvećava poreznu snagu zemlje.

Cijonizam nije stvoren Balfourovom deklaracijom. Započeo je razorenjem političke samostalnosti. Pojavio se u raznim oblicima i formama. On je sudbina Židova i nijedna sila na svijetu ne može da nas otme našoj sudbini. Palestina izgraditi će se židovskim radom ni na čiju štetu. Ne ćemo je izgraditi na leđima Arapa, ali ni Arapi ne će svoju domaju graditi na našim leđima. Kao što su u prošlosti u zajednici živili Židovi i Arapi, tako će se opet Jisrael i Ismael sporazumiti i ujediniti njihove snage na dobro djelo.

Imigracija i rad u Palestini

Piše dr. Hugo Bergmann, Jeruzalim.

Već tri mjeseca ispunjava židovski život u Palestini pitanje besposlice. U jeseni dovršeni su veliki javni radovi, kod kojih su bili zaposleni židovski radnici i time postalo je nekoliko stotina radnika nezaposlenima; ujedno ograničena je početkom kišne periode gradjevna djelatnost, koja

danas predstavlja važni dio židovskoga rada, tako da je — uračunavši i nove useljenike zadnjih mjeseci, — koji još nisu našli zarade — broj nezaposlenih židovskih radnika 1200. Broj taj apsolutno uzet je malen, ali je dosta velik za male prilike u Palestini. Okolnosti prouzročile su, da se šadori nezaposlenih radnika nalaze u blizini Jafe i Haife i da tako bivaju napadniji židovskoj i nežidovskoj javnosti, kao i vladi.

Pred nekoliko dana držalo je vijeće židovskih radničkih organizacija sjednicu, koja je trajala nedjelju dana i koja se bavila problemom nezaposlenosti. Napose valja istaći, da su radničke organizacije a priori svom odlučnosti ustale protiv zabune, koja može lahko nastati kod površnog posmatranja: kao da je nezaposlenost posljedica imigracije, te kao da bi se prekidanjem ili ograničenjem imigracije mogla suzbiti nezaposlenost. Ovo stajalište čini se, da je usvojila vlada, koja je u zadnje doba opet pooštrila uredbe za useljivanje, tako, da će slijedećih mjeseci imigracija spasiti na minimum. To naziranje je skroz mehaničko; samo površni govornici mogu reći: Imade sada nezaposlenih radnika, ukinite useljenje, dok prodje nezaposlenost istom onda pustite u zemlju imigrante.

Pogreška je i u tome, da sve, što u Palestini ima aktiviteta i volje za radom — a ima toga mnogo — ima svoj izvor jedino i isključivo u nadi, da će Palestina postati narodni dom židovskog naroda. Tko ovu nadu slabi i krnji, taj krnji i slabi ujedno i aktivitet, koji jedino može da riješi problem nezaposlenosti.

Umanjuje li se imigracija, popustit će i cijonističko oduševljenje i aktivnost na cijelom svijetu, umanjit će se cijonistički fondovi, a nezaposlenost bit će veća. Bez imigracije nema cijonizma, niti budućnosti za Palestinu. Kraj toga valja imati na umu, da imigracija sama sebi uvijek nadje novih gospodarskih puteva.

No s parolom »neskućenog nastavka imigracije«, naravno nije riješen problem nezaposlenosti; što može da se uradi, da se imigrantima brzo osigura odgovarajuće produktivno zaposlivanje?

U ovom pogledu stavljeno je na zasjedanju radničkoga vijeća cijeli niz zgodnih prijedloga. Useljenici pridolaze ponajviše nedovoljno ili nikako pripravljeni i izobraženi. Sa neznatnim dijelom novca, što ga potroši nezaposleni useljenik u Palestini iz cijonističkih izvora, mogao bi se isti u inozemstvu stručno izobraziti.

Usprkos nezaposlenosti s jedne strane manjkaju danas s druge strane izobraženi radnici. Tako se na primjer u Jeruzalimu, gdje vlada dozvoljava gradnje isključivo iz kamena, osjeća pomanjkanje židovskih klesara za gradjevnu djelatnost, koja će uslijediti u proljeću. Potrebna je bolja saradnja između Palestine i diaspore, a naročito haluckih udruženja u inozemstvu, e da se osigura odgovarajuća stručna priprava useljenika. K tomu pridolazi i drugi još važniji momenat: pomanjkanje odgovarajućeg alata. Useljenik, koji donese svoj alat sa sobom, unaprijed je u mnogo boljem položaju. Tako je na primjer grupa češkoslovačkih halučim, koja je nedavno prispjela iz Ljubomjerica dobro opremljena alatima, usprkos nezaposlenosti odmah opredjeljena za zemljoradničke poslove. Ni jedan useljenik neka ne dodje bez alata.

Grupe halucim moraju doći opremljene alatom, sirovinama, šatorima i t. d. U Americi proveli su Poale cijonisti akciju za sabiranje u korist palestinskih radnika. Kao rezultat ove akcije prispio je u Palestinu veliki broj modernog alata i strojeva.

Sve se više počimlje ovdje ova inicijativa da cijeni, te se vidi u američkoj akciji potstrek za slične akcije u drugim zemljama galuta. Ovo važi osobito za zemlje sa niskom valutom. Keren Hajesod moraće uz sakupljanje novca započeti i sakupljanjem materijalija.

Ovi prijedlozi mogu znatno olakšati položaj, no ne iz temelja promijeniti; temeljnu promjenu vidilo je vijeće radničkih organizacija prije svega u produktivnoj uporabi cijonističkih novčanih sredstava. Danas je položaj takav, da useljenik, koji bi teoretski trebao biti samo jednu nedjelju dana uzdržavan od cijonističkog novca, radi vladajuće nezaposlenosti kroz nedelje i mjesece živi na račun zajma, koji je od cijonističkog novca podijeljen. Ovaj zajam, koji je izdan iz budžeta za useljenje, služi jedino za uzdržavanje useljenika u najmanjoj mjeri. Radnička organizacija podsjetila je na to, da je za vrijeme rata u sličnom položaju obavljen sa polpornim novcem država sistem podupiranja nezaposlenih, što je prema računanju mnogo lakše, ali ljude obeznadi i demoralisalo. Upravitelj zadruge za javne radove (jedne grane radničke organizacije), David Remes, javio je, da bi njegovoj zadruzi bilo lako, da održi javne radove za nezaposlene, kad bi se ovakovi mogli poduzimati bez obzira na njihovu rentabilnost. Zadruga za javne radove, koja je upravo završila veliku cestu Tiberias-Zemach sa znatnim čistim dobitkom, te se od pola godine bori, da zaključiti sve svoje radove bez deficita, prisiljena je naravno, da prima samo rentabilne radove. Velika bruka radi deficita ogorčila je i uzburkala radnike, koji daju za izgradnju Palestine sve, život, mladost i zdravlje. Kada bi, reče Remes u skupštini, postojao fond od 100.000 funti šterlinga, da i mi uzmognemo preuzimati radove, koji imaju riziko deficita, onda ne bi bilo nezaposlenih. Što su, 100.000 funti šterlinga naprama mogućnosti da se nabavi zarada hiljadama radnika i time otvori put u zemlju mnogim daljnim hiljadama radnika. Što su naprama činjenici, da se sa ovim »izgubljenim« fondovima židovski mladići, koji su moguće još jučer sjedili po sveučilištima, odgoje za teški tjelesni rad? Svakako se gube i danas za potporu nezaposlenih znatni fondovi.

Od zahtjeva produktivne uporabe polpornih novaca proizlazi prijedlog, što ga je skupština usvojila u velikim potezima: u zemlji bi postojali dovoljno radnih mogućnosti, kada bi bilo novca. Označene su primjerice radne mogućnosti unutar Jišuva, kao gradnja cesta Hedera — željeznica, Petah Tikva—Jafa, ali radovi ne mogu za sada biti polpuno plaćeni. Prijedlog ide dakle za tim: 1. da se radnicima isplaćuje samo jedan dio njihove cijele zarade, naime 15 piastera, a ostatak da im se odobri dok će se produkti njihovog rada unovčiti. 2. da se materijalije za ove radove osiguraju kreditom posjednika kapitalija, naročito A. P. C.-a i Radničke banke, kao i nacionalnih institucija. Podloga čitavoj operaciji mogu da budu novci, koji se moraju danas da izdavaju neproduktivno iz fonda za useljivanje.

Položaj nije nipošto beznadan, već se približava proljeće kišno doba će skoro izvršiti, a sigurno će nastati nove radne mogućnosti; za nekoliko dana ima se sastati Asefa Hanivharim, bez dvojbe će se i ona baviti sa položajem. Ključ položaja leži naravno u sakupljanjima za Keren Hajesod.

D. Florentin:

General Mortgage Bank of Palestine

Svatko tko je samo iole upućen u palestinske prilike, spoznat će, da je osnutkom jedne opće hipotekarne banke udovoljeno dugo osjećanoj potrebi i da je njezino obrazovanje veliki korak na putu obnove jevrejske narodne domaje. Stalno da u nijednoj drugoj zemlji svijeta, niti u bivšim ratnim područjima i u razorenim krajevima sjeverne Francuske ne vlada toliko oskudica na stanovima i da se ne plaćaju toli visoke najamnine kao u Palestini. Jafa, Haifa i Jeruzalim bit će sigurno jedini gradovi, gdje godišnje najamnine mnogih kuća iznose 40% njihove vrijednosti, i gdje se pojedine oskudno uređene sobe mogu iznajmiti za mjesečnih 4 do 6 egip. funti.

Ma da je situacija tokom zadnjih dviju ili triju godina dolaskom mnogih novih imigranata zaoštrena, ipak nije posve nova. Oskudica stanova u Palestini osjeća se u manjoj ili većoj mjeri već gotovo sto godina i datira zapravo od dolaska prve organizovane grupe u Jeruzalim 1827. godine. Nastojanja, da se ovome zlu doskoči, nijesu takodjer nova, jer se već odavna bavi s ovim problemom. Od osnutka jevrejske četvrti Mea Šearim u Jeruzalimu, koji je pomoću Montefiore fonda omogućen, sagrađene su potporom istoga fonda i sličnih instituta tisuće manjih kućica u Jeruzalimu i drugim gradovima i kolonijama Palestine. Cijonistička organizacija takodjer je priložila ovom djelu po Anglo Palestine Company, koja je, hvala dozvoljenom posebnom predumu Keren Kajemeta, uvela u zemlju dugotrajni kredit, promicala izgradnju Tel Aviva i doprinijela podizanju jevrejskih četvrti u Haifi. Budući da sa A. P. C. kao komercijelni institut ima da bavi naročito razvitkom trgovine, to se je sa takovim zadaćama mogla da bavi samo povremeno i u malom opsegu. Stoga razloga nije bila u stanju, da produlji agrarni kredit, što ga je već bila podijelila. Svakako je cijonistička organizacija već 1908. god. pokazala put, kojim treba poći, a znamenovanje ovoga rada ne može danas nitko više da poreče. Niti je spoznaja, da problem dosadanjim radom nije riješen, nova, kao što nijesu nova ni nastojanja, da se taj problem riješi. Novo je samo sredstvo, koje se sada hoće da upotrijebi. Nov je osnutak jednog financijskog instituta, koji ima da služi isključivo promicanju građevne industrije, a napose gradnje kuća. Novi je institut jedna narodna banka, stvorena, da podupire onakove ljude, kojima je služeno podijeljenjem vjeresije na njihovu zemlju, i koji su u stanju, da pružaju uobčajene garancije. Time se uvadaju u Palestini normalne prilike, kakove već postoje u svim modernim zemljama, i tako stvara jedna gospodarska reforma najvećeg znamenovanja.

Da uzmognemo shvatiti kako važnu ulogu će General Mortgage Bank imati da igra u Palestini, moramo si predočiti, da se nigdje, ni u starim, ni u novim, a ni u onim državama, koje se imaju novo izgraditi, ne može građevna industrija, a to vrijedi naročito za podizanje stanbenih zgrada, s privatne strane svrsi shodno provadjeti. U nijednoj modernoj državi ne može se danas raditi bez agrarnog kredita. Nema kraja ni grada, u kojima se ne bi sve kuće izgradivale pomoću dugotrajnih kredita. Ove kredite podjeljuju zasebna u tu svrhu osnovana društva, gradske općine, vlade, a u glavnome hipotekarne banke, koje su kao u Francuskoj utemeljene od same vlade, ili kako je to slučaj u Njemačkoj, podvrgnute vladinoj kontroli. U Engleskoj uveden je kredit na gradnju kuća u savezu sa osnivanjem radničkih kuća pred neko 70 godina, a danas iznosi ovaj kredit više milijuna funti šterlinga. Godine 1921. sagrađene su po engleskim gradskim i kotarskim oblastima izravno ili njihovim financijskim potporama 102.480 stanbene zgrade, a sada su daljnje 115.670 u gradnji. U Francuskoj iznosili su hipotekarni krediti, što ih je prije rata podijelio Credit Foncier, preko 4 milijarde zlatnih franka. Slične prilike vladaju na cijelom svijetu. Promatra li se stanbeno pitanje u Palestini i samo s općega gledišta, dolazi se do zaključka, da zemlja treba, uočiv samo normalne prilike, već radi svoga sadašnjega stanovišta, nužno jedan hipotekarni institut. Pomislimo ali na zasebni položaj Palestine i potrebu kolonizacije i njezinoga pučanstva, koje će imati da osigura ekonomski razvitak i obnovu zemlje, to se ukazuje neizbježivom potreba snažne potpore jednoj dobro fundiranoj hipotekarnoj banci. Ova je činjenica već odavna naglašavana po palestinskim stručnjacima, a sada je poprimila konkretnu formu.

Keren Hajesod preuzeo je zadaću, da osnuje ovu banku, što mu je i uspjelo. Njegovo je nastojanje bilo, a to je i proveo, da banci dađe zbiljske narodno obilježje. Poduzete su mjere, da ova banka možda radi što već h dobitaka svojih akcionara ne zastrani od cilja, što si ga je postavila. Potrebnu koncesiju ishodili su dobro poznati cijonisti Ušiškin, dr. Pick, I. Ettinger, dr. Ruppin, dr. Eder, dr. Thon i Harry Sacher, koji svi borave u Jeruzalimu, i koji su postali oficijelnim osnivačima banke. Keren Hajesod dao je ovom institutu prva sredstva na raspoloženje, pa je prirodno, da će ga i u napredak zborom i tvorom podupirati. Akcijski kapital banke nije ali supskribiran po Keren Hajesodu, niti će se u tu svrhu obratiti na javnost. Po savjetu na prošlom kongresu izabranog financijskog i gospodarskog vijeća, supskribirao je sav kapital hipotekarne banke Jewish Colonial Trust, koji preuzima sve akcije i time dobiva kontrolu nad bankom, dok on sam potpada pod nadzor Akcionog Komiteja Cijonističke organizacije.

Ova je hipotekarna banka osnovana na izdavanju hipotekarnih založnica, koje odbacuju stanoviti kamatnjak, te su garantovane opterećenim posjedima, kao i kapitalom i rezervama banke same Nominalni kapital iznosi dvije stotina hiljada funti, od kojih je ICT supskribirao za akcije

50.000 funti. Izdat će se 6% hipotekarne založnice po 5 funti. Keren Hajesod imade takovih u iznosu od 24.000 funti, koje je nedavno predumio nekim građevnim zadrugama u Jafi, te se obvezao, da će doskora preuzeti daljnje obligacije u vrjednosti od 14.000 funti.

Novo osnovani institut imat će svoje središte u Jeruzalemu. Upravljat će s njime jedan stručnjak sa mnogogodišnjim iskustvom u hipotekarnim stvarima i koji na ovom području uživa svjetski glas. Banka bit će po svoj prilici otvorena u prvoj polovici mjeseca marta, pa će u tu svrhu valjda nekoliko članova financijskog i gospodarskog vijeća otputovati u Jeruzalem i ovu priliku upotrijebiti da posjete razne krajeve u Palestini.

Podjeljivat će kredite do 60% vrijednosti novogradnje. Kamatnjak ustanovljen je sa 8%, 2% razlike izmedju kamatnjaka i 6% kamata, koji će se isplaćiti posjednicima založnica, dostajat će za pokriće administrativnih troškova banke. Amortizacija hipotekarnih zajmova trajat će 10 do 20 godina. Nova jevrejska banka ima sve prednosti jedne državne hipotekarne banke, jer je na inicijativu cijonističke organizacije podvrgnuta posebnoj kontroli palestinske vlade. Po njena će morati da u sporazumu sa kolonijalnim uredom u Londonu imenuje osam javnih asesora za procjenjivanje posjeda i druge punomoćnike, koji će imati da štite interese posjednika založnica. Ove mjere prirodno će u vezi sa drugim uobčajenim garancijama same banke još uvećati vjeru u založnice. Da uzmogne svojoj zadaći potpuno zadovoljiti, morala bi banka započeti sa višim iznosom od 100.000 funti u akcijama i založnicama. Po izjavama prvih palestinskih stručnjaka moraju tokom ove i sljedeće godine u glavnim centrima Palestine biti izgrađene najmanje 3000 kuća, što bi iziskivalo oko 600.000 funti hipotekarnoga kredita. U najpovoljnijem slučaju moći će se najnužnije potražnje hipotekarnoga kredita kroz ove dvije godine pokriti sa 400.000 funti, ali odakle da banka uzme toliki iznos. Po sadašnjim prilikama i zahtjevima kolonizacionog rada jedva će Keren Hajesodu u ovaj čas biti moguće da preuzme založnice u visini cijeloga toga iznosa. Jedinu izlaz mogao bi da bude prema tomu taj, da se velike simpatije, koje će si banka jamačno steći iskoriste i da se uzastoji steći neposredna potpora jevrejskog naroda kod prodaje jevrejskih hipotekarnih založnica.

Time što se zajamčuje sa hipotekarno opterećenim posjedima kao i sa potpuno uplaćenim kapitalom može i hipotekarna banka da u danom slučaju prema prilikama pristupi izdavanju 6% založnica u iznosu od 500.000 do 1 milijuna funti, u koliko će za ove naći kupce, a ovi se kupci moraju naći. Keren Hajesod može da i nadalje podupire banku u njezinom djelovanju. Tako može da steče prvu seriju založnica sam i da je malo pomalo nudja publici. Ovo smije ali da bude samo u tolikoj mjeri, u koliko može da sa njegovom pomoći podignutim zgradama pruža garanciju za založnice. Od najveće je važnosti, da narodno jevrejski instituti prednjače dobrim primjerom i da svaki Jevrej i svaka jevrejska grupa nastoji da si nabavi ove založnice. Ako do sada

iskazani interes Jevreja na cionizmu nije prešao preko oduševljenih hura poklika, to je sada nadošao čas, da svaki Jevrej, koji to može, ispuni svoju dužnost pridonašajući k uspjehu hipotekarne banke i s time k obnovi Palestine. Nacionalni interes i nacionalna čast stoje na kocki i nema isprike ni za najmanji propust.

Tko će steći palestinske hipotekarne založnice, osigurat će si prvorazrednu investiciju, saradnjivat će na rješavanju stanbenog pitanja u Palestini i stvarat će podjedno tisućama požrtvovnih jevrejskih pionira radne prilike. Najmanje što možemo u diaspori da radimo, kako bi ovim nijemim junacima iskazali simpatije, jest to, da ih zaštitimo od nezaposlenosti. Neka svaki Jevrej učini svoju dužnost. Neka se svi Jevreji svijeta ujedine, da preuzmu založnice hipotekarne banke. Neka svaka jevrejska kuća smatra čašću, da posjeduje bar jednu založnicu, i neka si stavi u zadatak, da na bilo koji način uštedi za to potrebnih 5 funti. Jevrejska hipotekarna banka u Palestini može da postane golemim instrumentom i da bude na čast jevrejstvu Palestine i cijeloga svijeta... ako mi to hoćemo!

Keren Hajesod

Zasijedanje Keren Hajesoda u njemačkim provincijama. Njemački Keren Hajesod uspješno je nastavio svoj praktički rad u zadnjim nedjeljama. Velika kampanja, koja ima započeli neposredno nakon izbora cjelokupnog predsjedništva za Keren Hajesod i centralnog komiteja, pripravlja se sada čitavim nizom zasijedanja u najrazličitijim dijelovima zemlje. Tako se u Erfurtu održala 26. februara konferencija, kojoj su prisustvovala vodeće ličnosti mnogih židovskih općina Turinga. Zadaća ove konferencije bila je, da ujedini židovstvo Turinga u radu za Keren Hajesod. Priredba polučila je dobre uspjehe. Istoga dana sastadoše se u Saarbrückenu zastupnici iz svih mjesta Saarlanda, te su u jednoglasno primljenoj rezoluciji izrazili svoje simpatije i pripravnost, da rade za Keren Hajesod. U samom Saarbrückenu izabran je za vrijeme vijećanja mjesni komitej za Keren Hajesod sa slijedećim ličnostima: rabin dr. Alexander, sudski savjetnik August, dr. Robert Koster, Julius Simon Lewy, dr. Sigmund Löschner, Ferdinand Seligmann i Sigmund Stahl.

Vodje njemačkog Keren Hajesoda namjeravaju, da prošire ove distriktne konferencije na sve dijelove njemačke države, kako bi se i najmanje židovske općine prozele idejom Keren Hajesoda. 2. aprila sastat će se u Kölnu zastupnici rajnskog, 30. aprila u Nürnbergu zastupnici južno-njemačkog židovstva, da se posavjetuju glede saradnje za Keren Hajesod. Kako doznajemo, prisustvovali će oba dana direktor Oskar Wassermann, predstojnik njemačkog Keren Hajesoda, rabin dr. Baeck, dr. Alfred Apfel i odvjetnik Rosenblüht. (Ziko).

Poale Cijon za Keren Hajesod. Kako javlja New-Yorška »Zeit«, zaključio je odbor cionističko-socijalističke radničke partije »Poale Cijon«, da obveže svoje članove na rad za Keren Hajesod. Zvanični organ stranke, čiji je veliki upliv na požrtvovno židovsko radništvo Udruženih Država poznat, pozdravlja vijest sa slijedećim riječima: »Ova odluka odbora neka pokaže, kako je mnogo zainteresovan

Poale Cijon na uspjeh Keren Hajesoda, te kako je prožet vjerom u potrebu Keren Hajesoda pri obnovi Palestine. Ova rezolucija nameće svakom članu stranke dužnost, da aktivno sudjeluje u radu za Keren Hajesod u svakoj židovskoj općini, ali ujedno, da u suglasju sa maaser-principom pridonaša svoj obol i da upliviše u tom smislu i na druge. Nadamo se, da će Poale Cijon energično raditi za Keren Hajesod«. (Ziko).

Francuski komitej Keren Hajesoda. U Parizu stvoren je provizorni komitej za Keren Hajesod, kojemu pripadaju: Josef Ascher, Hilel Zlatopoljsky, Hirsch, Schapira, Bodenheimer, Aleinikov, Braunstein, Soifer, Jarblum, Corcos. Narednih nedjelja držat će se konstituirajuća sjednica za izbor definitivnog komiteja. Rad za Keren Hajesod u Parizu lijepo napreduje. Na raznim vijećanjima učestvovali su Leon Z ad o k - K a h n, primarni liječnik Rothschildove bolnice, prof. H a d a m a r d od Colege de France i kirurg dr. Anselm Schwarz. Komiteju pristupili su mnogi odlični Židovi. Zastupnici Simonini, Leon Blum priključili su se supskribentima Keren Hajesod manifesta.

Keren Hajesod u Alzaškoj Lotaringiji. Obnova Palestine je zadaća vaskolikog židovstva; prastara nada tolikih generacija ne da se ispunili radom jedne stranke, nego suradnjom cijelog naroda. Cionistička organizacija tumačila je to uvijek, ali pošto ona obuhvaća one, čije su misli i sni posvećeni posve obnovnom djelu, to ona čini unutar židovske zajednice predstražu. Stoga su i njeni pioniri kolonizacije u Palestini primili na se najteži teret, ali uvijek svijesni, da su oni zastupnici vaskolikog židovstva. Tko to se osjeća razumijet će, zašto se Keren Hajesod, koji ima da namakne financijalne podloge za gospodarsku i kulturnu izgradnju Palestine, obraća na sve Židove, da ih spoji sa zemljom naših otaca, ne samo radi njihove materijalne pripravnosti nego i njihovog rada, njihove duše. Cijenjenica je, da je Keren Hajesod razumio, da ujedini u mnogim zemljama zastupnike židovstva nezavisno od stranačke struje za Palestinu. Od iste je važnosti, da je ovo jedinstvo i u Alzaškoj Lotaringiji uspjelo. Židovi Alzasa sjelili su se svoje dužnosti naprama obnovnom djelu, te su sad pripralni, da razviju unutar svojih općina djelovanje za Keren Hajesod, koje će dati poticaja i Židovima u nutrašnjosti Francuske. Komitej za Keren Hajesod u Alzaškoj Lotaringiji objelodanio je upravo topli apel, koji nosi 133 potpisa. Skoro svi Židovi, koji igraju u javnom životu departementa kakovu ulogu priključili su se pozivu, tako i predsjednici preko 60 općina i najistaknutiji rabini. Sveučilišni profesori, suci, odvjetnici, trgovci i bankiri pohitali su na poziv Keren Hajesoda, jer osjećaju, da veliko djelo zahtjeva jedinstvo. Maloj ali vrlo radinoj grupi odanih cionista ima se u osobitoj mjeri zahvaliti na ovom razvitku. Ovoj grupi, posvetio je svoju saradnju delegat direktoriuma Keren Hajesoda, H ä n s K o h n. (Ziko).

Keren Hajesod u Rumunjskoj. Rumunjski Keren Hajesod ured postigao je vrlo lijepih uspjeha za vrijeme zimskih mjeseci u Jasi, Botochani i Bakau. Očekuje se, da će sam Jasi dati 5 milijuna leja. U Botochani i Bakau započeto je velikim radom u drugoj polovici januara, dok će se radom u Galac, Konstanca,

Ploesti i Bukarešt započeli narednih tjedana. Na čelu mjesnih komiteja Keren Hajesoda su većinom veletrgovci, koji se osobitim marom zalažu za napredak akcije.

Iz židovskog i cionističkog svijeta

Dopis princa Conaughta cionistima Južne Afrike. Prije kratkog vremena održala se konferencija južnoafričke cionističke organizacije u Johannesburgu. Generalni guverner za Južnu Afriku princ Artur Conaught upravio je na konferenciju ovaj dopis:

»Otvorenje osme južnoafričke cionističke konferencije neka uslijedi uz moje najbolje želje za pokret u novoj radnoj godini. Ne trebam da posebno istaknem činjenice, da gotovo svi civilizovani narodi gaje najveću simpatiju prema nastojanjima cionista cijeloga svijeta, da u Palestini uspostave narodnu domaju za židovski narod, da natrag dovedu u obećanu zemlju raštrkane snove Izraela, da ondje opet stvore onu kulturu, koja ih je prije učinila tako znamenitim, a i danas ih još čini.«

Ministar predsjednik Južne Afrike general Smuts upravio je konferenciji pismo, u kojem se medju ostalim veli:

»Nikad nisam kolebao u mojem nastojanju, da osiguram usvojenje politike narodne domaje u Palestini. Nadam se, da će južno-afrička cionistička federacija upotrijebiti svoj upliv za podupiranje pokreta obnove Palestine u saglasju s ovom politikom, te izdašno podupirati nastojanja dra. Šmarjahu Levina.«

Nepristrani sud o Palestini. U vezi s kampanjom, što je Northcliffeove novine vode protiv nove Palestine, od osobitog je interesa članak, koji je objelodanjen u »Daily Chronicle« Pisac toga opsežnoga članka je onaj poznati publicista, koji piše pod pseudonimom »Student in Politics«. Dolazeći sa svedj jače anticionističke propagande upozoruje, da u engleskim krugovima još uvijek vlada veliki nespornost o Palestini i o cionizmu. Valja ponovno uočiti, kako je nastala britska palestinska politika, a da se jasno spozna, da se ovdje radi o svečanom obećanju, koje je vezano na naravni uvjet. Obećanje liče se osnutka narodne domaje za Židove u Palestini, a uvjet nepovredivosti civilnih i vjerskih prava arapskog pučanstva. »Obećanje i uvjet«, veli nadalje pisac, »su nerazdruživi, a uvjet je tako savjesno održan, kao što to samo može da održi britska uprava. Želio bih, da bi Arapi tako revno pazili na obećanje, kao što cionističke vodje paze na uvjet... Zar ne bi u ovim danima, gdje su na svim mjestima priznata kao sveta prava narodnosti, bilo nešto nečuveno, kad bi najstarija, najizrazitija, a možda i najmoćnija rasa htjela da zataji svoju narodnost? Velik je to ideal, a ako ćemo ga ozbiljno shvatiti, smatrat će ga povijest, kao jedan od najjasnijih dokaza engleskog političkog genijusa«.

Članak se zatim bavi s navodnim financijalnim teretom, koji cionizam prouzrokuje britskom porezovniku. I tu upućuje »Student« na nespornost upozorjujuć, da je Velika Britanija i iz strateških razloga znatno interesirana na Palestini, jer bi mogla jednom kod obrane sueskog kanala biti od velike važnosti. Članak završuje naglašivanjem velikih moralnih prednosti, koje Velika Britanija mo-

že da stekne, osobito u Sjedinjenim Država, podupiranjem cionističkih aspiracija.

*

Drugi interesantan članak objelodanjuje Harold J. Shepstone pod naslovom »Židovska djela u Palestini« u mjesečniku »Qwiver«. Nakon razlaganja židovsko-arapskih odnošaja veli pisac: Tvrdnju, da cionistička organizacija vlada Palestinom, valja nešto pobliže ispitati, jer je civilnom komesaru za njegovu upravu dodijeljen Advisory Council, koji sastoji iz četiri muhamedanska Arapa, tri hrišćana Arapa i tri Židova. Isli odnošaj vlada i u vladinom departementu, gdje Arapi lahko mogu da nadglasaju Židove... Arapi se boje, i to s pravom, da bi etabliranje stalne vlade učinilo kraj njihovoj feudalnoj moći sa svima orijentalnim pogreškama. U tome leži korijen zlu.

Izdajstvo Agude u Palestini. Jedna protestna skupština u Beču. Prošle nedjelje održan je u velikoj dvorani hotela »Continental« skupština strogovjernih Jevreja, da protestuju protiv izdajstva Agude u Palestini. Skupštini pribivalo je više od hiljadu ljudi. Otvorena je po predstojniku Agudat Haharedim Jakobu Meritzu, koji je predao riječ rabinu Salamonu Friedmannu iz Sadagore, koji je u svom govoru rekao: »Povod današnjoj skupštini je žalostan. Jevrejski narod mora uvijek, da se bori sa neprijateljima, pa je sloga to teža borba, kada je vode ljudi iz redova vlastitog naroda. Nedavno je Aguda u Palestini počinila veliko izdajstvo protiv naših narodnih interesa. Prije Balfourove deklaracije zastupala je Aguda stajalište, da nije nikakav rad za Palestinu potreban. Iza Balfourove deklaracije pako nije joj nikoje sredstvo dosta loše, da nam padne u ledja. Iza prikaza poznate afeze za boravka lorda Northcliffea u Palestini završio je govornik svoj govor pozdravom protestne skupštine i izrekao nadu, da će Aguda Haharedim zajedno sa ortodoksnim dijelom jevrejstva organizovanim u Mizrahiu poraditi oko obnove Erec Jisraela. Iza njega govorio je jevrejski pisac Radler Feldmann, potpredsjednik Vaad Leumia u Jeruzalimu, i izvjestio o smutnjama, što ih Aguda počinjava u Palestini. Iza njega govorio je Lebl Taubes, dr. N. M. Gelber, u ime cionističkog zemaljskog odbora i dr. Weisberg, koji je pročitao rezoluciju, u kojoj se najoštrije protestuje protiv smutnjama, što ih Aguda u Palestini počinja i poziva ortodoksno jevrejstvo na saradnju oko obnove Erec Jisraela. Sadržaj ove rezolucije saopćen je brzojavno nadrabinau u Jeruzalimu i šef rabiju Hertzu u London.

Pomoćna ekspedicija u Ukrajini. Prije nekoliko dana stigao je u Bukarešt zastupnik pariškog Židovskog svjetskog pomoćnog komiteja, dr. Hermann, sa zastupnikom crvenoga krsta Barcuierijem, da s dozvolom rumunjske vlade dodje u Ukrajinu, da ondje uredi pomoćnu akciju za ukrajinske Židove, i da ujedno pomogne židovskim bjeguncima. G. dr. Hermann vozi sobom živežne namirnice, medikamente i obuču. Da bi se spriječila surovost i samovolja sa strane pograničnih organa u Besarabiji, izradio je dr. Hermann statut za uređenje pravnoga položaja ovih beskućnika, te je taj statut predao rumunjskom ministru unutrašnjih djela, generalu Voitojanu, dok je u istom smislu izradjeni statut crvenoga krsta predan na odobrenje ministru inostranih djela, Duci. Vlada dala je nužne upute civilnim i vojničkim oblastima u

Besarabiji, da se spriječe slične grozote, kakove su izvršene u zadnje vrijeme. Židovska svjetska pomoćna konferencija predala je taj statut i komesarijatu Lige Naroda, koji će doskora izraditi sličan statut za postupak sa ruskim izbjeglicama u svim zemljama.

Iz Palestine

PROTESTNO PISMO JERUZALIMSKOG NADRABINA LORD NORTHCLIFFU.

Iz Jeruzalima javljaju: Izdajstvo Agude i sramotna denuncijacija njezinih zastupnika u Jeruzalimu pred Lord Northcliffom, o kojoj smo u zadnjem broju izvjestili, izazvala je negodovanje kod svih židovskih stranaka, a naročito u Palestini. Tom ogorčenju daje izražaja pismo jeruzalimskog nadrabina, upravljeno na Lord Northcliffa, a koje doslovce glasi:

»Tokom dogovora, koji je Vaše lordstvo imalo ljubeznost da ga s nama vodi u vladinoj palači, bili smo iznenadjeni, što iz Vašega govora razabramo, da Vi onu trojicu gospode, koja su Vam se predstavila kao zastupnici »aškenaskog komiteja« ili »Agudat Jisrael«, smatrate zastupnicima židovskog pučanstva. Vaše lordstvo, čini se, da je ovu deputaciju smatralo zastupnicima ukupne ortodoksne općine, te iz toga zaključilo, da je ortodoksija u Palestini protivna cionističkim nastojanjima.

U našem svojstvu kao najviša autorizovana reprezentanca narodne domaje židovskoga naroda i u našem svojstvu kao odgovorne poglavice ortodoksnog židovstva, smatramo našom dužnošću, da Vaše lordstvo informiramo, da je ona deputacija sastojala iz privatnih osoba, koje nisu imale nikakove punomoći, da govore u ime ijednoga sloja židovstva, a još manje u ime ortodoksne općine, koja je upravo zbunjena i ogorčena, da su se te osobe usudile doći pred Vaše lordstvo i iznijeti u ime ortodoksije ovakove tvrdnje.

Cijela općina začudjena je, da su od hiljade deset hiljada Židova u ovoj zemlji mogla biti primljena od Vašeg lordstva tri ili nešto više lica, i da su mogli pokušati, da Vas zavedu, da mislite, e su oni reprezentanti onog ortodoksnog židovstva, čija je najsvetija nada i najuzvišeniji ideal povratak Izraela u Cijon, ideal, koji u srcu svakog ortodoksnog Židova nalazi svoj izražaj u njegovim molitvanja u jutro i na večer i u noći.

Uvjereni smo, da će se Vaše lordstvo, sada nakon dobivenih informacija o pravom stanju stvari pri duhu čistoga cilja, koji Vas ispunjava, smatrati ponukanim, da uoči ovu stvar u pravom svjetlu, tako da i javno mnijenje ne bude krivo informirano, i da spozna, da je ortodoksno židovstvo zajedno s cijelom kućom Izraela prožeto čežnjom za povratkom u Cijon. Ortodoksno židovstvo pouzdaje se u to, da je božja volja, da obistinjenje proroštva o povratku Izraela u zemlju njegova nasljedstva uslijedi posredstvom Velike Britanije.

Ne sumnjamo ni časka, da će Velika Britanija održati svoje obećanje dano u Balfourovoj deklaraciji, koje će ostati kao vječan spomen u povijesti čovječanstva.

Rabi Jakov Melr.

Rabi Cook.

Ortodoksni krugovi u Palestini smješta su protestirali protiv izdaje nekolicine. U jednoj skupštini svih ortodoksnih grupa uključivo i one od Agudas Jisroel oštrim su riječima osudili postupak jeruzalimskih zakupnika Agude i zaključili pozvati centralni odbor »Agudas Jisroela« da otklone odgovornost za postupak jeruzalimskoga lokalnoga društva. Ujedno stvoren je zaključak, da se pozove rabinski kolegij, da javno otkloni izdajice židovskoga naroda.

Rabinski kolegij udovoljio je, kako dokazuje gornje pismo Lordu Northcliffu, ovoj molbi.

Zasjedanje Asefat hanivharim. Iz Jeruzalima javljaju: Dne 6. marta otvoreno je drugo zasjedanje Asefat hanivharim odlučnim govorom predsjednika Vaad Leumi, Davida Yellina, o radnom programu ove sesije. Zasjedanju pribivaju sve stranke osim Agude. Sir Herbert Samuel čestitao je zasjedanju kao korporaciji, koja je autorizirana da uredi sva unutarnja židovska pitanja Palestine. Zasjedanju stigla su pozdravna pisma gotovo svih odličnih ličnosti u Palestini, a medju njima i od Ahad Haama. U prezidij izabrana su gg. dr. Lurije, Eisenberg, Blumenthal i Sprinzak.

Predsjedatelj palestinske cionističke Egzekutive inžinir Usiškin podastreo je opširno izvješće o radu u zadnjih 5 mjeseci i izvjavio, da su cionistički fondovi dosad za gradjevnu djelatnost u zemlji odobrili iznos od četvrt milijuna funti šterlinga. Zadnjih 5 mjeseci došlo je u Palestinu 6000 židovskih useljenika. Zasjedanje baviti će se poglavito pitanjima organizacije židovskih općina u Palestini.

Sitne vijesti. Palestinski izvoz i uvoz, od 25. januara do 10. februara iznosio je palestinski uvoz 3919 tona. U samoj luci od Jafe istovareno je 3569 tona. U isto vrijeme eksportirano je 120044 sanduka narandža i 227 tona drugih produkata.

— Nova tržišta za Palestinska vina. Udruženje židovskih vinogradara u Palestini nastojalo je da nađe nova tržišta za svoje produkte. Zastupnici vinogradara otvorili su agente na dalekom istoku. Cijene vinu su opet znatno pale, tako da su se uvećale naručbe iz zemalja sa slabom valutom.

— Useljenici za poljoprivredu. Kolonizacioni departement cionističke Egzekutive u Palestini zaposluje sad 1215 imigranata. 500 ljudi rade na novim židovskim naseobinama u Emek Jesreelu i na zemljištima Narodnoga Fonda.

Iz Jugoslavije

CIJONISTIMA U ZAGREBU!

Konferencija prošlog Saveznog Vijeća u Sarajevu prihvatila je niz važnih rezolucija, od kojih je možda ona o reorganizaciji mjesnih cionističkih organizacija najvažnija za praktični cionistički rad.

U nekoliko sam članaka u »Židovu« naglasio, da uspjeh ovome radu može da zajamči tek saradnja svakog pojedinog cioniste.

Saradnja pojedinca mora da obuhvati vršenje sviju funkcija, što ih mjesna cionistička organizacija ima da vrši kao za

jednica cionista u jednom mjestu. Pojedina cionista mora da je i propagator zaključaka mjesnoga cionističkoga odbora i izvršioc njihov. Kao posebno sredstvo, po kojemu je moguće da dohvatimo svakoga cionistu i da ga pridržimo na vršenje dužnosti u oba istaknuta smjera, označio sam obrazovanje minjanima.

Dok je obrazovanje ovakovih malih grupa cionista u manjim mjestima dosta lahko i jednostavno, nastaju u gradovima sa velikim brojem Jevreja kod organizovanja minjanima razne poteškoće. Tako i u Zagrebu.

Preuzeo sam zadaću, da u Zagrebu obrazujem organizaciju minjanima. Trebalo je u prvom redu sastaviti po mogućnosti točan popis sviju Jevreja u Zagrebu, koji dolaze u obzir kao članovi minjanima. Ovaj je posao sada dovršen. Kako sam u članku o minjanima naveo, treba svaki minjan (od 10—20 osoba) svoga pročelnika.

Uvjeren o tome, da će pojedini minjanima uspješno raditi samo onda, ako će između pročelnika i članova vladati skladni prijateljski odnošaji, pozivam sve cioniste u Zagrebu, koji su voljni da prime dužnost pročelnika minjana, da mi to bilo osobno, bilo pismeno saopće na adresu: Draškovićeve ulica br. 36.

Svaki, koji se za pročelnika minjana prijavi, moći će da u svoj minjan uvrsti članove po svom izboru.

U Zagrebu, dne 15 marta 1922.

Lav Stern.

PRISPJELO

KONAC

MIEDER - PAS - METLA

CTI ARTIKLI: AIDA, LUCIA, MARIA, GEISHA, ORO. INTRA, TRIPOLI, UNTERFADEN ITD.

RAZNI PAMUCI ZA PLETENJE ČARAPA, ŠKOLSKI PAMUK $\frac{3}{32}$, ČARAPPE MUŠKE, ŽENSKE I DJEČJE, ZIMSKE I FLOR. KAO I OSTALA KRATKA ROBA KOD TVRDKE

BRAĆA WALDER I DRUG

ZAGREB - JELAČIĆEV TRG BROJ 23.
BRZOJAVI: BEWA, ZAGREB

VANJSKE NARUČBE IZVRŠUJU SE TOČNO I SAVJESNO

ANILINSKE BOJE

velike količine samo prvovrsnu njemačku robu nudi

Gerber i Löwinger, Zagreb
Dlaška ulica broj 24

Telefon br. 23-22 Brzojavi: Gerlov

Zahtjevajte cjenike!

Odlikovanje. Povodom 25-godišnjeg umjetničko-glumačkog rada odlikovalo je Njeg. Vel. član Narodnog kazališta u Zagrebu, Faniku Haiman, ordenom Sv. Save V. stepena.

Glavna skupština jevrejskog potpornog društva u Beču. Potporno društvo jevrejskih akademičara u Beču je održalo dne 25. II. 1922. svoju VIII. redovitu glavnu skupštinu.

Ovu priliku upotrebljavamo da jevrejsku javnost bar donekle upoznamo sa radom ovoga društva. Glavna institucija društva je menza, u koju imade pristup svaki akademičar Jevrej iz Jugoslavije. U menzi se u zimskom semestru škol. god. 1921.-22. prehranjivalo 160—180 kolega. Od ovih je uživalo potporu u hrani 57 kolega. Vrijednost podijeljenih potpora u hrani za vrijeme od 1. 10. 1921.—28. 2. 1922. iznaša 1.041.864 K nj. a. Ova potpora od 1.041.864 K čini polovicu one svote, koja je potrebna, da se ovo 57 članova prehrani. Drugu polovicu nadoknađuje američanska pomoćna akcija.

Društvo ima svoju bolesničku blagajnu; prihodi za istu jesu: a) redoviti doprinosi članova od 30 odnosno 60 K mjesečno; b) dobrovoljni prinosi i c) u slučaju potrebe iz društvene blagajne. U ovom su semestru uživala potporu iz bolesničke blagajne 3 člana u iznosu od 62.500 K nj. a.

Usljed prevelikih upisnih pristojbi na visokim školama je potporno društvo i tu moralo svojim članovima da pomogne, te je podijelilo potpore za upisnine u iznosu od 64.620 K nj. a. Osim toga je društvo podijelilo razne potpore za knjige, odjeću itd. u iznosu od 128.000 K nj. a.

Potporno društvo je sve svoje troškove i izdatke pokrivalo a) od kapitala prošlog semestra, koji je iznosio 5.789.40 K jug. i 442.100 K nj. a. i b) od sabirne akcije, koja je provedena za vrijeme velikih ferija u svim pokrajinama Jugoslavije. Ova je akcija unijela 95.200 K jug. i 830.176 K nj. a.

U Beču je sabirna akcija donijela: 6.513 K, jug. i 206.860 K nj. a. Danas raspolaže društvo kapitalom od 80.989 K jug. (koja je svota deponirana kod Hrv. Slav. hipotekarne banke u Zagrebu) i 1.519.343 K nj. a., koju svotu sačinjava vrijednost životnih namirnica, biblioteka i društvenog inventara. Ako se uzme u obzir mjesečni izdaci društva (1 četvrt milj. nj. a. K potpora za hranu, osim inih potpora), te još i to, da američanska pomoćna akcija prestaje 30. V. 1922. subvencionirati društvo, onda će društvu ostati vrlo malena svota (pretpostavivši

da vrijednost dinara neće više padati) da nastavi svoje djelovanje u idućoj školskoj godini.

Da je potporno društvo ovo svoje djelovanje moglo razviti i održati je zaslugu u prvom redu jevrejske javnosti, koja nam je pružila za to najpotrebnije sredstvo — novac. Jevrejsko akademsko potporno društvo u Beču ovim putem izriče ponovno svi m darovateljima najiskreniju hvalu.

Zagreb. U petak, dne 17. o. mj. na večer i u subotu, dne 18. prije podne pjevat će u sinagogi gosp. nadkantor Weissmann iz Požege svoje vlastite kompozicije.

Zahvala Fanike Haiman. Primili smo od gospodjice Haiman ovu zahvalu:

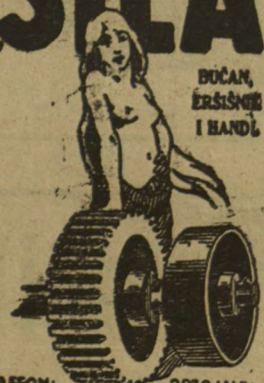
Ne imajući mogućnosti da posebno zahvalim svim, koji me se sjetše prigodom proslave dvadesetpete godišnjice mog rada na Narodnom kazalištu u Zagrebu, slobodna sam da to učinim preko štampe. Neka ovu moju izjavu prihvate kao izraz najtoplije blagodarnosti svih, koji su sudjelovali u ovoj proslavi darovima, cvijećem, čestitkama i pozdravima, nadalje, za čitavo zagrebačko građanstvo oni, koji su se spomenute večeri našli u kazalištu i svojim prisustvom uveličali proslavu mog jubileja.

Naročito zahvaljujem čitavoj zagrebačkoj štampi, za moralnu pomoć, koju je pružila u čitavom mom radu, za tople riječi, koje mi posvetila prigodom mog jubileja.

Fanika Haiman.

STROJARSKO DRUŠTVO

SILA

TELEFON: 22-94 BRZOJAVI: SILA ZAGREB

ZAGREB
DRAŠKOVIĆEVA UL. BR. 11

POPRAVLJA, MONTIRA, IZRADUJE I PRODAJE STROJEVE I STROJNE DIOJELOVE. — PRUŽAJA STROJARSKO MATERIJAL. — LJEVAONICA ŽELJEZA I KOVINA.

DIONIČKO DRUŠTVO

„MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON: 17—95

ZAGREB
ULICA 31

BRZOJAVI: PAPERKUR

Veletrgovina Vlastiti proizvod
pisaćeg, risaćeg, novinskog, te omot-bilježnica, notesa, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

**IMPORTNA KUĆA
D. HIRSCHL I DRUG**

8 AKADEMSKI TRG **ZAGREB** AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13-31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 **ZAGREB** Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

Asbestni skrlijevac

cement, vapno, opeke, betonsko gvožđe, traverze

i sav gradjevni alat, te materijal prodaje na veliko:

„GRADIVO“ trgovačko društvo za promet gradjevnim i tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55
Brzojavi „Gradivo“

**CARINSKA I TRANSPORT. POSLOVNICA
MILAN WEISS - ZAGREB**

SUTERAIN - GJORGJIĆEVA ULICA 9 - SUTERAIN
TELEFON INTERURBAN 4-93

VRŠI SVE VRSTE CARINJENJA UVOZNO, IZVOZNO I PREVOZNO - DAJE STRUČNO OBAVEŠTENJE O STOPI CARINE - PRIMA ZASTUPSTVO KOD NADLEŽNIH VLASTI U CARINSKIM SPOROVIMA

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

A.
ROMANO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

Cijeniste, Židovi!

Darujte za

Jaar Jugoslavia!

Inštalacioni zavod

MILAN FREIBERGER

ZAGREB

Bakačeva ulica 5.
Telefon broj 6-14.

Uvadjanje elektr. pogona (centrala), Dynamo strojeva, elektromotora, elektr. rasvjete, kućnih telefona. Preuzima sve popravke iste struke.

1700

Trgovci!

Prije nego li što pokrijete vaše potrebe u kolonijalnoj, delikatesnoj i željeznoj robi, zatražite cjenik veletrgovine

**Arnold Fleischhacker
ZAGREB**

Marovska ulica broj 18
Telefon 9-38

Opće poznata brza i solidna podvorba

**KROJAČKA DVORANA
za GOSPODU**

HINKO GRAF
Zagreb Bevilaviceva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N. gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor najfinijih engleskih stofova

„Samum“

Glavno skladište
cigaretpapira
Albert L. Ozmo, Sarajevo
Kralja Petra ulica 23
Telefon 805

„Abadie“
sve vrsti

Na veliko!

Na veliko!

Vanilija-Bourbon

berber i kalifat datulja, kandirano voće, magaga grozdje itd. uz najjeftiniju cijenu kod tt

DJ' RAGONER

Zagreb, Nikolićeva ulica 4.

Remenarski i postolarski
pribor

Wachtel i Mandlović

ZAGREB

Bogovićeva ulica 4.

Bukovo drvo I. vrsti

za gorivo, na vagone, hvatove, rezana i cjepana. Promptna dobava, uz povoljne cijene.

Šandor Weiler

Trnjanska c. 40 Telefon 24-69